

De spanwijdte van een oehoe in vlucht bedraagt tussen de 160 en 180 centimeter.

Grote uil kiest steeds vaker voor Nederland als broedplaats

‘Oehoe, hier ben ik’

In 1997 werd het eerste oehoe-nest in Nederland ontdekt in de ENCI-groeve in Zuid-Limburg. Sindsdien is de grote uil bezig aan een gestage opmars: in 2024 werden maar liefst 54 nesten geteld. Sinds de herintroductie in Duitsland rond 1960 zoeken de vogels nieuwe territoria naar het westen. De meeste oehoes zijn te vinden aan de oostkant van ons land, maar ‘ze zullen ongetwijfeld verder naar het westen oprukken’, aldus Gejo Wassink, secretaris van de Oehoe-Werkgroep Nederland. Een gesprek over de opkomst van een grootse vogel.

Tekst Paul van Bodengraven | **Foto’s** Gejo Wassink

Opgroeiende kuikens op een nest in een zandgroeve

Er zijn dit jaar 54 nesten geteld en 103 territoria. Hoe bepaal je wanneer er sprake is van een territorium?
Gejo Wassink: 'Zowel de mannelijke als de vrouwelijke vogels roepen duidelijk in de periode januari tot en met juni. We noemen een gebied een territorium als er minimaal tweemaal een oehoe is gehoord, met een tussenpoos van minimaal tien dagen. Dan is er gerede kans dat de vogel een territorium heeft gekozen. Dat is gemiddeld 25 vierkante kilometer groot. Oehoes zijn redelijk honkvast: als ze niet verstoord worden, blijven ze trouw aan hun gebied. De kuikens van vorig jaar moeten dus op zoek naar een nieuw leefgebied. Dat verklaart de opmars vanuit Duitsland naar het westen.'

De vogel is dus een 'emigrant' vanuit Duitsland, vergelijkbaar met de wolf?
'Die overeenkomst gaat wel op. Of de oehoe op grote schaal in ons land voorkwam, is niet duidelijk. Er zijn wel eeuwenoude botjes van oehoes gevonden, maar er is weinig gedocumenteerd over de mate waarin de vogel voorkwam. Door zijn opvallende verschijning was de oehoe altijd een makkelijke prooi voor jagers. De oehoe is net als de wolf een rover en door de eeuwen heen sterk bejaagd. Daardoor is hij op veel plaatsen verdwenen, ook in Duitsland trouwens. Daar zijn ze rond 1960 begonnen met herintroducties. De wolf is op eigen kracht gekomen. Gelukkig maakt de oehoe minder discussie los, al is het een indrukwekkende verschijning. Uilen hebben over het algemeen een positief imago, mensen vinden ze mooi. Een paar jaar geleden werd in de media bericht over een "terror-oehoe" die in Purmerend mensen zou aanvallen. Zulke berichten zijn funest voor het draagvlak voor de aanwezigheid van dit soort dieren.'

Waar is de oehoe te vinden?
'De oehoe houdt van een rotsachtige omgeving, vandaar de broedgevallen in steen- en zandgroeves. Het eerste oehoenest buiten Limburg werd gevonden in een bos bij Winterswijk. Niet in de steengroeve waar we het verwacht hadden. We maken de broedplaatsen nooit exact bekend, om verstoring te voorkomen. Het gaat weliswaar goed met het aantal oehoes, maar het blijft een kwetsbare populatie. Rust is essentieel om de kuikens groot te brengen en succesvol te laten uitvliegen. Dagjesmensen en al te enthousiaste vogelaars en natuurfotografen kunnen dat gemakkelijk verstoren.
'We zien dat de vogel langzamerhand ook andere gebieden en plekken kiest, waarschijnlijk omdat ze wennen aan andere omstandigheden. Zo zien we meer nesten aan de rand van een bos, bijvoorbeeld in oude haviksnesten die ze inpikken. Ze jagen in het veld en de bosrand is dan een goede uitvalsbasis. Soms kiezen ze ook industrieterreinen, bijvoorbeeld boven op een gebouw. Meestal zijn daar ook niet heel veel mensen te vinden en kunnen ze redelijk ongestoord hun gang gaan.
'Al kan dat soms tot complicaties leiden. De oehoe geldt als beschermde soort en als hij een nest heeft, moet je daar rekening mee houden. Zo was er een houtverwerkend bedrijf dat een grote bult zaagsel op

De ogen van een oehoe zijn oranje, die van een ransuil meer geel

Soms kiezen oehoes hun nestplaats op de grond

het terrein had liggen. Een oehoepaar had dat uitgekozen als nestplaats. Dat heeft effect op de bedrijfsprocessen. Gelukkig ging dit bedrijf daar heel goed en respectvol mee om, ze vonden het zelf ook heel bijzonder.'

Is zo'n nest verplaatsbaar?

'In principe niet. Zodra de vogels een nestplaats hebben gekozen, mag je niet meer ingrijpen. Het beste wat je dan kunt doen is wachten tot de kuikens zijn uitgevlogen en dan een alternatieve nestplaats bieden. Zo hebben we bij het bedrijf TWENCE in Hengelo een nestplateau geplaatst om ze weg te lokken van de bedrijvigheid. Oehoes zijn ook wel opportunisten; als ze een betere nestplek zien, gebruiken ze die de volgende keer.'

Wat is de overlevingskans van de kuikens, en wat zijn de grootste bedreigingen voor de oehoe?

'Een nest bestaat meestal uit twee tot vier eieren, waarvan gemiddeld twee jongen groot worden gebracht. Het hangt een beetje af van het voedselaanbod in het territorium. Als dat groot is, zal het vrouwtje meer eieren leggen. Zeventig procent van de kuikens sterft in het eerste levensjaar, dat is vergelijkbaar met de overlevingskansen van andere uilen en roofvogels. Als gevolg van onervarenheid vallen de meeste slachtoffers in het verkeer. Hebben ze het eerste jaar overleefd, dan is de kans op een langer leven veel groter.

'De grootste bedreiging voor de vogels is de mens, in al zijn facetten. Ik noemde al het verkeer, maar ook andere menselijke handelingen zijn van invloed op een oehoeleven. Om een simpel voorbeeld te geven: door hun grootte blijven ze tijdens het jagen gemakkelijk hangen in prikkeldraad. Hun aandacht gaat helemaal uit naar de prooi, ze zien de draden van een afrastering niet goed. Is dat gladde draad, dan raken ze die wel, maar kunnen ze gewoon verder. Is het prikkeldraad en raken ze verstrikt, dan is dat vaak een doodvonnis.

'Een andere, nog veel ingrijpendere factor is het gebruik van bestrijdingsmiddelen en vervuiling in de bodem. De oehoe staat aan de top van de voedselketen en krijgt via zijn prooien van alles naar binnen. Wormen pikken bestrijdingsmiddelen op, egels eten die wormen op. De egel is een prooi voor de oehoe. Er zijn in dode oehoes ook volop pcb's gevonden ofwel polychloorbifenyl. Dat is al sinds de jaren tachtig verboden, maar kennelijk nog altijd in het milieu te vinden.

'In het wild wordt de oehoe niet veel ouder dan vijf jaar, waarbij ophoping van gifstoffen de meest waarschijnlijke doodsoorzaak is. Ze vallen bij wijze van spreken dood uit de lucht, we vinden ze vaak liggend op hun buik. In gevangenschap kunnen ze wel een jaar of twintig worden.'

Wat doet de Oehoewerkgroep Nederland?

'Onze werkgroep bestaat sinds 2009 en is ontstaan als een initiatief van liefhebbers van de vogels. Van kinds af aan was ik gefascineerd door de natuur. Mijn collega had een nest met jonge uilen gevonden. Hij vroeg mij of het oehoes zouden kunnen zijn. Ik vertelde toen dat die alleen in

Een dreigende oehoe zet zijn veren op

Limburg voorkwamen. Toen ik later vlak bij een torenvalkenbroedsel ging ringen, zijn we met aanwonenden (die ook foto's hadden gemaakt) toch maar gaan kijken. Het bleek echt om jonge oehoes te gaan, terwijl ik dacht dat dat niet mogelijk was. 'Het doel van de werkgroep is enerzijds de bescherming van de oehoe in Nederland. En om dat goed te doen verzamelen we kennis. Zonder kennis weet je immers niet wat er beschermd moet worden. Daarom is onderzoek een belangrijk onderdeel van onze activiteiten. We houden ons bezig met inventarisatie, broed-biologisch-, voedsel-, ring- en zenderonderzoek. Bij bescherming valt te denken aan gesprekken met terreineigenaren, om ervoor te zorgen dat oehoes op een rustige plek kunnen broeden, terwijl de eigenaar verder kan met de exploitatie. Soms worden oehoes weggelokt door nestkisten op te hangen in een naburig bos. Ook bemiddelen we wanneer er evenementen in de buurt van oehoegebieden gepland zijn. Verder nemen we deel aan vergaderingen die gaan over de inrichting van het landschap.

'Daarnaast vinden we het belangrijk dat een groot publiek kennismaakt met en leert over de oehoe. Zo hebben wij ons steentje bijgedragen aan het webcamproject "Beleef de Lente" van Vogelbescherming Nederland. Miljoenen mensen konden daar meekijken in het familieleven van een oehoepaar in Hengelo.'

Meer weten en steunen?

De voortekenen dat Nederland onderdak kan bieden aan een robuuste populatie oehoes zijn dus goed. Maar bescherming en onderzoek blijven hoe dan ook noodzakelijk. Wie daar meer over wil weten of dat wil ondersteunen met een donatie, kan terecht op de website van de Oehoewerkgroep Nederland: www.oehoewerkgroep.nl ■

Oehoe als huisdier? Nooit doen!

Een gemiddelde natuurliefhebber zal het niet snel doen, maar toch zijn er mensen die oehoes als huisdieren houden. Dan gaat het vaak om in gevangenschap gefokte dieren. Een blik op Marktplaats.nl laat zien dat het niet heel ingewikkeld is om een exemplaar te kopen. Maar een oehoe is een wilde vogel die helemaal niet gemakkelijk als huisdier te houden is. Regelmatig gebeurt het dat vogels die als huisdier zijn aangeschaft alsnog door hun nieuwe eigenaar in het wild worden losgelaten, omdat ze lastig te hanteren zijn. Met alle gevolgen van dien: Kan zo'n oehoe zichzelf redden? Of benadert de vogel mensen omdat hij gewend is daar zijn eten te halen? Waarschijnlijk is de in het artikel genoemde 'terror-oehoe' een voorbeeld van zo'n losgelaten huis-oehoe, die mensen opzoekt om eten te bemachtigen. Tamme/ontsnapte oehoes kunnen ook 'zwak' erfelijk materiaal in de wilde populatie brengen. In gevangenschap wordt er soms ongecontroleerd doorgefokt met dieren. Ook het natuurlijke gedrag van oehoes in het wild kan door losgelaten (of ontsnapte) oehoes beïnvloed worden. Tamme oehoes kunnen immers op vreemde plekken broeden op ongewenste plekken vlakbij mensen. Hun jongen kunnen dat op hun beurt ook weer doen, waardoor een heel onnatuurlijke populatie kan ontstaan.